

_____

_____

_____

_____

Drs J.J.M. Schipper

_____

Drs C.A.M. Wijtvlit

_____

De auteurs zijn werkzaam
bij het NIBE

_____

AMRO en Generale zijn al 30 jaar dik bevriend

In 1988 haalde AMRO bank de voorpagina's van de internationale financiële pers met de mededeling, dat zij en haar Belgische collega de Generale Bank voornemens waren hun activiteiten verregaand te bundelen. De samenwerking werd noodzakelijk genoemd met het oog op 1992. Na deze datum zou een scherpe internationale concurrentie binnen het bankbedrijf te verwachten zijn. Willen banken temidden van dit geweld overleven, dan lijkt samenwerking van deze instellingen een gerechtvaardigde en juiste strategie. De auteurs spraken met Dr. J.R.M. van den Brink over hoe de samenwerking opbloede.

In 1985 had AMRO ook al de financiële pers gehaald, zij het minder prominent. De diverse kranten wijdden slechts een enkele regel aan de voorgenomen aankoop door AMRO van de European Banking Co (EBC), een Londense Merchant Bank en voorheen een initiatief van een groep Europese banken verenigd in European Banks International Company (EBIC). Slechts de Financial Times gaf ruime aandacht aan dit voorbeeld van stille teloorgang van het bejubelde 'joint venture banking' van de jaren zestig. Consortium banking leek toen het antwoord op te verwachten internationale ontwikkelingen (EEG). AMRO, gevolgd door andere Nederlandse banken, was op deze wijze actief op dit nieuwe internationale front.

Europa als bancaire uitdaging

Volgens de Financial Times had Consortium Banking geen toekomst meer en zou EBIC geleidelijk verworden tot een discussieclub voor senior executives. De krant voorspelde, dat de joint ventures van EBIC of afgestoten zouden worden

of overgenomen door een van de leden. Dr. J.R.M. van den Brink, jarenlang voorzitter van de Raad van Bestuur van AMRO, is eveneens van mening, dat 'joint venture banking' paste in een bepaalde fase van de internationale ontwikkeling. Thans lijkt een andersoortige reactie op de veranderingen in het internationale milieu geboden. En hij voegt er aan toe, 'toen Nelissen mij belde en zei, dat hij de samenwerking van AMRO met de Generale zou gaan bekend maken, heb ik hem gezegd dat ik dit een belangrijk en logisch besluit vond, waarvan het mij verheugde, dat het voortkwam uit een samenwerking en vriendschap, waarvoor de basis dertig jaar geleden werd gelegd'. Ruim dertig jaren geleden werden de eerste voorzichtige contacten gelegd tussen vier vooraanstaande banken in West-Europa: AMRO, Deutsche Bank, Generale Bank en Midland. De reden voor deze contacten was het totstandkomen van het verdrag van Rome en het vooruitzicht, dat in 1970 er een Interne Markt in Europa zou moeten en kunnen bestaan.

Europa en de Europese eenwording leefden toen sterk bij veel jonge Nederlanders, aldus Van den Brink, veel sterker dan tegenwoordig, al schijnt daarin

de allerlaatste tijd een zekere kentering ten goede te komen. Die houding werd mede ingegeven door de herinnering aan de economische verstarring van de jaren dertig, die Nederland internationaal in een isolement had geplaatst en voor veel ellende had gezorgd.

Van den Brink was zelf enthousiast geraakt over de mogelijkheden van Europa tijdens zijn ministerschap. In deze periode van 1948 - 1952 had hij samen met Spierenburg actief meegewerkt aan de totstandkoming van de E.G.K.S. en was hij mede-ondertekenaar geweest in Parijs. Aldoende had hij een regelmatig contact gehad met 'the founding fathers' van de Europese Eenwording.

Zijn enthousiasme voor Europa had Van den Brink niet afgelegd, toen hij in 1952 weer banden aanknoopte met de Amsterdamsche Bank, aanvankelijk als commissaris en adviseur en een jaar later als lid van de Directie. Immers, nog in datzelfde jaar publiceerde Van den Brink zijn opvattingen over Nederland en de toekomst van Europa in het kwartaalbericht van de Amsterdamsche Bank¹. De door hem gebruikte argumenten doen nu, 36 jaar later, nog steeds modern aan al is de politieke en economische omgeving niet meer dezelfde. Naar eigen zeggen trof Van den Brink bij de Amsterdamsche Bank een goed klimaat aan voor zijn ideeën. Dat kwam mede door de aanwezigheid van dr. C.A. Klaasse, die na de fusie met de Incasso-Bank in 1948 tot de Directie was toegetreden. 'Klaasse was een man van grote intelligentie 'een ervaren bankier, creatief en open voor nieuwe ideeën', aldus Van den Brink. 'We vonden en vulden elkaar uitstekend aan'.

Klaasse zag wel wat in de opvattingen van zijn jonge collega over Europa.

'Om de beste partners te krijgen en dus de beste stoelen bezet te houden met het oog op... de toekomst'

Dat resulteerde er o.a. in, dat beide heren in het midden van de jaren vijftig afreisden naar Luxemburg om met Jean Monnet, voorzitter van de E.G.K.S., te onderhandelen over de mogelijkheden van een guldenslening. Dat werd mogelijk, omdat vanaf 1951 er geleidelijk aan meer vrijheid van kapitaalverkeer kwam in Europa. Na de oorlog werd het gebonden betalingsverkeer gehandhaafd, omdat de importquote van de Europese landen vele malen groter was dan hun exportcapaciteit. Slechts de Verenigde Staten waren in deze jaren in staat om op grote schaal te leveren. Er dreigden dus grote tekorten. In de jaren vijftig was het economisch herstel zover gevorderd, dat de convertibiliteit op basis van vaste wisselkoersen de facto hersteld kon worden². In 1958 gebeurde dit de jure conform de bepalingen van het verdrag van Bretton Woods.

De Amsterdamsche Bank neemt het initiatief

Het zal geen verbazing wekken, dat beide heren in 1957 met het ondertekenen van het Verdrag van Rome nieuwe mogelijkheden ontwaarden. Reeds in 1958 gingen zij opnieuw op reis, nu naar Frankfurt waar dr. J. Abs van de Deutsche Bank zetelde. Het doel van de missie was om in het licht van de EEG en de komende Interne Markt de mogelijkheden af te tasten

van samenwerking van vooraanstaande westeuropese particuliere banken. Dat betekende op voorhand, dat de grote Franse en Italiaanse banken niet voor een gesprek in aanmerking kwamen; die waren immers in handen van de Staat. Volgens Van den Brink wilde de Amsterdamsche Bank snel op alles voorbereid zijn. In 1970 zou de Interne Markt een feit worden. Haast was dus geboden, wilde men dan gereed zijn. Van den Brink benadrukte en hij zal dat nog enkele malen tijdens het gesprek doen, dat zij niet slechts haast hadden met het oog op 1970, maar ook: 'om de beste partners te krijgen en dus de beste stoelen bezet te houden met het oog op mogelijke ontwikkelingen in de toekomst'. Het ging er dus om principe-afspraken te maken met enkele van de meest vooraanstaande banken in Europa.

De Amsterdammers vonden een gewillig oor in Frankfurt, maar daarnaast een grote voorzichtigheid. Abs, de sterke man en 'Spreker' van de Deutsche Bank zag wel wat in samenwerking in Europees verband. Het paste in het streven van de Duitsers om na de Tweede Wereldoorlog een come back te maken op het Europese toneel. Vervolgens werden soortgelijke gesprekken geopend met de Générale Bank in België en de Midland Bank in Engeland. De laatste bank werd toch benaderd, ondanks het feit, dat Engeland geen lid was van de E.E.G. Maar – zo luidde de redenering – dat zou

slechts een kwestie van tijd zijn. De veto's van president De Gaulle hebben die aanvankelijke korte termijn verlengd tot 1973. In dat jaar pas zou Het Verenigd Koninkrijk tot 'Europa' toetreden.

The European Advisory Committee

Hoewel tijdens de diverse gesprekken de nodige bereidheid bij de verschillende partners te bespeuren viel, werden er geen overhaaste beslissingen genomen indachtig Abs motto: 'il faut réfléchir'. Men had nog geen concrete voorstelling en daarbij leefde de wens voorhands zo weinig mogelijk ruchtbaarheid aan de afspraken te geven. Geen enkele van de betrokken banken wenste in dit stadium de bestaande relaties met andere banken op het spel te zetten voor een nog onduidelijke toekomstige samenwerking. 'Let wel', zegt Van den Brink, 'een van de motieven voor dit ongebruikelijke contact was voor ieder van de deelnemers een negatieve: we mogen niet onaangenaam verrast worden en daarom stellen we op voorhand de eigen positie veilig'.

Pas in 1963 werd naar buiten bekendheid gegeven aan een samenwerking, die al in 1959 van start ging. In 1963 werd het bestaan van de European Advisory Committee (EAC) in de jaarver-

slagen van de vier banken gepubliceerd, men noemde dit de 'exteriorisation' van de samenwerking. Voordien noemden we ons 'le Club des Célibataires', aldus de oud-AMRO bestuurder. 'In deze naam moest uitgedrukt worden, dat de deelnemers elkaar als potentiële 'huwelijkskandidaten' beschouwden en elkaar trouw beloofden, mochten de E.E.G.-beloften ooit waarheid worden. In ieder geval zouden wij niet naar een ander omzien'.

De samenwerking uitte zich in het begin vooral op het terrein van de effectenresearch en het economisch onderzoek, maar ook werd op het gebied van de kredietpolitiek over en weer inzicht gegeven in bijv. de landenobligo's etc. Er werden gegevens uitgewisseld samenhangend met het herstel van de convertibiliteit, er werden kapitaalmarkt- en effectenstudies verricht en er werd samengewerkt bij de eerste internationale emissies. Van meet af aan zijn er contacten op het hoogste niveau geweest. Later troffen soms complete Raden van Bestuur elkaar; het waren geen 'oude jongens krentenbrood'aangelegenheden, maar officiële bijeenkomsten die door medewerkers waren voorbereid en waarvoor een agenda werd opgesteld. Het uiteindelijke doel was op hoog niveau een vertrouwensbasis te scheppen waarop de samenwerking zou kunnen uitgroeien. Deze bijeenkomsten hadden wel degelijk hun nut en Van den Brink memoreert, hoe hij er dankzij dit soort contacten in slaagde aan het einde van de jaren vijftig binnen enkele dagen een lening voor De Nederlandse Staat bij de Deutsche Bank te plaatsen.

Geen Défi Americain

Het verhaal van Van den Brink ontkracht voor een niet onbelangrijk deel de veelgehoorde en neergeschreven opvatting, dat het Europese consortium banking in de eerste instantie een reactie was op het neerstrijken van Amerikaanse bankiers in Europa.

De tocht over de Atlantische Oceaan begon weliswaar aan het einde van de jaren vijftig, maar verkreeg pas enige omvang van betekenis in het volgende decennium. Amerikaanse bankiers waagden de grote oversteek in het voetspoor van het bedrijfsleven. Amerikaanse industriëlen eisten min of meer de aanwezigheid ter plekke van hun huisbankier³.

Deze laatsten zullen daar weinig bezwaren tegen gehad hebben, gezien de grote financiële mogelijkheden. In 1960 bedroegen de directe investeringen van Amerikaanse bedrijven in Europa \$ 6,4 mrd. en in 1970 was dat bedrag opgelopen tot \$ 25,8 mrd⁴. Deze gigantische expansie van de Amerikanen bewoog de Fransman Jean-Jacques Servan-Schreiber om zijn indertijd geruchtmakende boek 'Le Défi Americain' te schrijven. In de jaren tachtig is het wachten nu op een boek getiteld 'Le Défi Japonais'.

Het was niet alleen de versoepeling van het monetair beleid in Europa en de overtocht van veel bedrijven, die vele Amerikaanse banken deed besluiten naar Europa te komen. In de eerste helft van de jaren zestig werd het monetaire klimaat in het moederland zelf onvriendelijker onder druk van de groeiende tekorten op de betalingsbalans aldaar. In deze context moet gewezen worden op de onstuimige groei van de Eurovalutamarkt (= feitelijk dollarmarkt) en de Eurobondmarkt, waarvan ieder zichzelf respecterende bank in elk land van West-Europa een graantje wilde meepikken. Deze Euromarkten waren ontstaan deels door de Koude Oorlog tussen de Verenigde Staten en Rusland, waardoor Oost-Europese overheden het veiliger achtten hun dollartegoeden buiten de Verenigde Staten aan te houden. Deels waren ze een gevolg van de beperkingen op de Amerikaanse kapitaalexport vanaf 1963; men denke hierbij aan 'The Interest Equalisation Tax' en 'The Foreign Credit Restraint Program'⁵. De belangrijkste oorzaak voor het ontstaan van de markt was de groei van betalingbalans-overschotten in West-Europa. Tussen 1947 en 1958 stegen de activa van het buitenland in de VS van \$5 tot \$15 mrd. Een deel van deze dollartegoeden rustte bij de handelsbanken, die ze aanvankelijk rentegevend in de VS uitzetten, maar later vooral als gevolg van Regulation Q ook elders⁶.

De snelle groei en toenemende internationalisering stelden steeds grotere eisen aan de (nationale) banken en grensoverschrijdende samenwerking leek het antwoord op deze eisen. Het waren trouwens niet alleen de bedrijven, maar ook de nationale overheden en retailcliënten, die hogere financiële eisen gingen stellen aan het bankwezen⁷.

Van den Brink verwerpt met kracht de opvatting, als zou consortium banking een reactie zijn geweest op een Ameri-

kaans initiatief. Consortium banking was z.i in eerste instantie een puur Europees verschijnsel en een Nederlands/Amsterdams initiatief. Het aanvankelijk min of meer bij geruchte bekend worden van het bestaan van EAC had een kettingreactie in Europa tot gevolg. Andere banken beseften plotseling, dat er op het oude continent nieuwe en spannende dingen stonden te gebeuren. Tevens zagen bankiers, dat de eerste stoelen in de Europese trein al bezet waren en haasten ze zich om de daarop volgende plaatsen te beleggen. De voedingsbodem ervoor was in eerste instantie de belofte van een reusachtige Europese markt. Wel is het onmiskenbaar zo - beaamt Van den Brink -, dat de binnenlandse schaalvergroting en concentratie in de diverse landen sterk beïnvloed werd door de komst van de Amerikanen. In Nederland was dit o.m. het geval bij de fusies tot AMRO en ABN.

European Banks' International Company

In 1970 werden de contacten tussen de leden van EAC geïnstitutionaliseerd door de oprichting van European Banks' International Company (EBIC). De EBIC was een permanent secretariaat, dat o.a. toezicht hield op de ('bemanning' van de) joint ventures van de leden, en de periodieke bijeenkomsten van het European Advisory Committee voorbereidde. In de jaren zestig waren door de leden van EAC een aantal dochters in het leven geroepen, zoals de Banque Européenne de Crédit à Moyen Terme (BEC) in 1967 te Brussel. Deze internationaal geïntereerde dochterinstellingen legden zich toe op het verschaffen van middellange kredieten in dollars aan het Europese multinationale bedrijfsleven.

EBIC, gevestigd in Brussel en met de rechtspersoon van een naamloze vennootschap was eerst en vooral secretariaat. Zij deed geen bankzaken noch was zij een holding, die aandelenpakketten in de dochterondernemingen onder zich hield, noch had zij rechtstreeks aandelenpakketten in de dochterondernemingen van de leden. De moederbanken hielden de pakketten in eigen beheer en oefenden via hun leden van de respectieve boards rechtstreeks controle uit.

Het opvallende van de oprichting van EBIC is, dat het geschiedde op een moment, dat het elan in consortium ban-

SYMPOSIUM

Titel

SCHULDENPROBLEMEN VAN
ONTWIKKELINGSLANDEN.
(Algemene regelingen en marktoplossingen).

Tijd

Maandag 7 november 1988.

Plaats

Koepelzaal Sonesta Hotel Amsterdam.

Sprekers

Voorzitter: Mr. G. J. Tammes, NMB Bank;
Prof. Dr. F. van Dam,
Min. van Ontwikkelingssamenwerking;
Drs. F. D. van Loon, NMB-Bank;
Dr. J. A. H. de Beaufort Wijnholds,
De Nederlandsche Bank n.v.;
Drs. J. P. Pronk, Lid 2e Kamer;
D. R. Bock, Wereldbank;
Drs. J. Zantman, Philips.

Kosten

f 695,- p.p. inclusief lunch, afscheidscocktail
en de achteraf te ontvangen symposiumbundel.

Aanmeldingsformulier

Ondergetekende,

naam _____ Be 09/88

privé-adres _____

postcode en woonplaats _____

werkzaam bij _____

functie _____

- schrijft zich in op bovengenoemd symposium en betaalt de verschuldigde kosten na ontvangst van de factuur.
 verzoekt om toezending van de brochure over dit symposium.

Datum:

Handtekening:

Na invulling in open envelop, zonder postzegel zenden aan:

Nederlands Instituut voor het Bank- en Effectenbedrijf.
Antwoordnr. 7922, 1000 RA Amsterdam, (020) 253424.

nibe

Nederlands Instituut voor
het Bank- en Effectenbedrijf

king al duidelijk aan het afnemen was. Alhoewel secretariaat zijnde, zal de C van EBIC gekozen zijn om, mochten de kansen keren, een snelle mutatie naar (tussen)holding te kunnen maken.

Van den Brink onderscheidt drie fases in de korte geschiedenis van het consortium banking in Europa. De eerste fase is die van het enthousiasme en het Europese idealisme, de tijd van de grote verwachting. De tweede is die van de pas op de plaats om bijvoorbeeld de 'famille' beter te leren kennen en die van het pragmatisme. Er worden dan tal van 'joint ventures' gesticht, want het werd eind jaren zestig noodzakelijk om een internationaal net van steunpunten te bouwen, maar tegelijkertijd was een eigen internationaal filialennet voor elke bank afzonderlijk veelal nog te duur. Vandaar het realistisch credo van die dagen: 'toch maar clusteren'. Volgens Van den Brink was er in de eerste fase nog geen directe noodzaak voor een eigen filialennet. Hij wijst op het voorbeeld van de banken, die in de jaren vijftig zwaar gebukt gingen onder de last van een buitenlands kantorennet. Een ander voorbeeld van deze situatie is de Rotterdamsche Bank, die in 1963 de Nationale Handelsbank overnam, maar het filialennet van deze instelling afstootte vlak voor het tijdstip, dat er sprake was van een herwaardering en een groeiend besef, dat zo'n net eigenlijk noodzakelijk was. De kosten ervan lagen echter, zoals gezegd, aanvankelijk op een onaanvaardbaar hoog niveau. In de derde fase wordt de belangstelling voor joint ventures aanmerkelijk geringer. Langzamerhand werd het de deelnemers duidelijk, dat het bezit van een eigen netwerk een conditio sine qua non was om internationaal, maar ook nationaal, mee te tellen. Banken moesten door de internationalisatie van het bedrijfsleven in staat zijn cliënten op de eigen binnenlandse markt aan zich te binden door ze zelf een internationale service aan te bieden. Van den Brink: 'Bovendien vergroot zo'n netwerk in die ontwikkelingsfase de standing van een bank, iets wat een deelname aan een consortium dan in mindere mate doet'.

In deze derde fase werd de EBIC opgericht. Het was volgens Van den Brink bepaald niet de bedoeling, dat deze EBIC zou figureren als holding met werkmaatschappijen, de nucleus van een grote Europese bank. 'Nee, nee, zo simpel ligt dat niet! U moet bedenken, dat er nog teveel middelpuntvliegende krachten waren, geen uniform toezicht op het

bankwezen, geen coherente monetaire politiek, juridische en fiscale verschillen. Zonder een behoorlijk niveau van uniformiteit en stroomlijning (in de verschillende betrokken landen) gaat het niet. En (met een knipoo naar de huidige situatie, red) er moet ook enige uniformiteit van omvang zijn'.

De bankiers van de vroege jaren zeventig waren zich inderdaad terdege bewust van de grote problemen die overwonnen moesten worden alvorens er van echte nauwe internationale samenwerking sprake zou kunnen zijn. Nog afgezien van de vraag of men een dergelijke samenwerking ambieerde. C.F. Karsten, collega-bestuurder van van den Brink was daar in het begin van de jaren zeventig duidelijk over: 'It is a conditio sine qua non that no cross border merger can be allowed before the central banking system is established. Of course all sorts of preparations can be made such as seeking now already the right partner. But the decisive step has to wait until then'. Als bijkomend probleem zag hij, dat hoewel de meeste commerciële banken in particuliere handen zijn, sommige vooral Franse en Italiaanse banken staats eigendom waren. In zo'n geval zou verregaande samenwerking op grote bezwaren stuiten⁷. Anderen hebben ook gewezen op de vaak strijdige belangen van de deelnemende moederbanken⁸.

Pragmatisme

Het pragmatisme van de jaren zeventig, dat de beperkingen van het 'Joint Venture Banking' erkende, had ook nog een ideologische koerswijziging tot gevolg. Het idee werd losgelaten, dat slechts particuliere handelsbanken mochten deelnemen aan de 'joint ventures' van aanvankelijk EAC en later EBIC. De nadruk kwam te liggen op de thuismarkt. In concreto betekende dit, dat ook staatsbanken uit Frankrijk en Italië konden deelnemen. Dit geschiedde dan ook. In 1968 namen de Crédit Lyonnais en de Banca Commerciale Italiana aandelen in de BEC. Later nam de Franse Société Générale de plaats van Crédit Lyonnais in en trad toe tot de EAC. Zij werd ook lid van de EBIC, samen met de Oostenrijkse Credit Anstalt Bankverein; in 1973 sloot de Banca Commerciale Italiana zich aan als lid.

Zoals gezegd werd in 1967 door de deelnemers in EAC de Banque Euro-

péenne de Crédit à Moyen Terme (BEC) opgericht. De grote commerciële banken zouden hun relaties inbrengen en de merchant bank Samuel Montagu de gespecialiseerde financiële know how. In 1968 richtte men het vizier op de nieuwe wereld. In het kader van de EAC werd deelgenomen in de European-American Banking Corporation en de European-American Bank & Trust Company, beide gevestigd in New York en oorspronkelijk dochters van de Generale Bank. Ook in de daaropvolgende jaren werden op initiatief van EAC talrijke, vaak geografisch gespecialiseerde, financiële instellingen over de hele wereld in het leven geroepen, in 1973 culminerend in de oprichting van een echte merchant bank, the European Banking Corporation in Londen.

Hoewel op vele terreinen de activiteiten van de zusjes BEC en EBC parallel liepen, lag bij de laatste toch de nadruk op het merchantbanking aspect: het organiseren van emissies en het financieren van multinationals en bemiddeling bij grote, internationale investeringsprojecten⁹. De krachten van beide banken werden in 1982 gebundeld door samenvoeging. Plaats van handeling was voortaan Londen, het mekka van de internationale financiële markten binnen de EEG. Een nadere motivatie voor de fusie ontbreekt in het AMRO jaarverslag over 1982. Men mag aannemen, dat de talloze elkaar overlappende werkzaamheden reden zijn geweest om beide instellingen te doen fuseren. Bovendien was de financiële positie van Londen van aanzienlijk meer importantie dan Brussel.

In 1985 werd EBC een volledige dochter van AMRO en werd de BEC opnieuw afgepluisd. De verkoop aan AMRO was noodzakelijk geworden omdat Midland Bank Ltd. een van de leden van EBIC, haar aandeel in European American Bank verkocht op last van de US-overheid.

De indruk blijft bestaan, dat de EBIC werd opgericht juist in een tijd dat de perspectieven voor internationale samenwerking minder briljant werden. Maar met het idee in het achterhoofd van je weet maar nooit.... Tussen de regels door bevestigt van den Brink die indruk door te benadrukken, dat de deelnemende bankiers van begin af aan ervan doordrongen waren, dat consortium banking een tussenfase was. De vraag was echter hoe de ontwikkelingen zouden verlopen.

Binnen dit kader paste EBIC uitstekend, maar past thans aanzienlijk beter de bilaterale overeenkomst tussen AMRO en de Generale.

De oud-AMRO voorman bestrijdt het idee, als zou het verlopen van het enthousiasme voor Europa te maken hebben met het feit, dat zo rond de jaren zeventig een nieuwe generatie bankiers aantrad; in 1968 trad bijvoorbeeld Abs terug. De leden van de tweede generatie zouden minder belast kunnen zijn door de consequenties van hun daden in het verleden en derhalve niet meer zo bevroegen. Van den Brink wijst erop, dat het juist de taak van iedere nieuwe generatie is om een nieuwe wereld - hún wereld - te analyseren, zorgvuldig te evalueren en hun beleid er op af te stellen, om een kosten-baten analyse te maken en indien nodig orde op zaken te stellen. 'Soms moet dan zelfs het breekijzer gebruikt worden'.

Amsterdam, Juli 1988

Literatuur

1. J.R.M. van den Brink, *Europese integratie*. In Kwartaalbericht van de Amsterdamse Bank N.V. - Incasso-Bank N.V. Derde kwartaal, 1952.
2. Het moeizame proces van de vrijmaking is nog onlangs uitvoerig beschreven door J.M.M.J. Clerx, *Nederland en de liberalisatie van het handels- en betalingsverkeer (1945-1958)*. NIBE, 1987.
3. Robin Pringle, *Why american banks go overseas*. In: The Banker, november 1966, pag. 776.
4. Michel Develle, *Les banques multinationales de financement à moyen terme et leur avenir*. In: Banque, december 1972, pp. 1104.
5. G.P.L. van Roij, *De Eurovalutamarkt* pag. 19 NIBE, Amsterdam 1977.
6. J. Kymmell, *De plaats van de eurogeldmarkt in het internationaal monetair bestel* blz. 92. In: Recente ontwikkelingen en perspectieven voor het internationale monetaire bestel: het IMF, het EMS en de Eurogeldmarkt. NIBE-jaardag 1979.
7. C.F. Karsten, *Address during the first Benelux Conference of Harvard Business School* Juni, 1971.
8. Michael von Clemm, *The Rise of Consortium Banking* pp. 132.
9. In de loop der jaren zouden eerst binnen EAC-verband en later onder auspiciën van EBIC talrijke bancaire initiatieven genomen worden. In 1975 werd de Franklin National Bank in de Amerikaanse vestiging geïncorporeerd: in datzelfde jaar werd in Hongkong de joint venture European Asian Finance Ltd in het leven geroepen. Andere EBIC-joint ventures in deze jaren waren Euro-pacific Finance Corporation te Melbourne, de European Asian Bank met hoofdkantoor in Hamburg, de European Arab Holding S.A. te Parijs, de New Yorkse investment bank So Gen-Swiss International Corporation en tenslotte Banque Européenne pour l'Amérique Latine (B.E.A.L.) S.A. met het hoofdkantoor in Brussel.